

18.9.2020

Opetushallitus
lausuntopyynto.fi

Asia: **OAJ:n lausunto Opetushallitukselle koskien ammatillisten perustutkintojen kaikille yhteisiä valinnaisia ammatillisia tutkinnon osia**

Viite: Lausuntopyyntönnä diaarinumero OPH-3162-2020

Palaute tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksista

Esitetyissä uusissa tutkinnon osissa ammattitaitovaatimusten laajuus ja syvyys ei ole yhteismitallinen suhteessa osaamispisteiden määrään. Työpaikkaohjaajaksi valmentautumisen laajuus on 5 osp, kun taas muiden tutkinnon osien laajuudet ovat 15 osp. Kuitenkaan ammattitaitovaatimuksissa ei ole näin suuria eroja havaittavissa.

Valtaosa ammattitaitovaatimuksista on esitetty hyvin yleisellä tasolla tai epämääräisesti. Tämä johtaa erilaisiin tulkintoihin opetuksen järjestämisessä, ja sen seurauksena suureen vaihteluun opetuksen määrässä ja arvioinnissa vaaditussa osaamisessa. Tämän seurauksena samasta tutkinnon osasta eri aikana ja/tai eri paikoissa tehdyt opintosuoritukset eivät ole vertailukelpoisia keskenään, mikä on kuitenkin tutkinnon perusteiden päätavoitteita.

Monet esitetyistä arviointikriteereistä eivät toimi näiden ammattitaitovaatimusten kanssa, joten niiden soveltaminen arvioinnissa on haasteellista ja jopa mahdotonta. Esitetyissä uusissa tutkinnon osissa pääosassa ovat opiskelijan tai työyhteisön toimintaprosessien kehittäminen. Esitetyt arviointikriteerit soveltuvat huonosti näiden ammattitaitojen arviointiin. Tämä johtunee siitä, että nämä arviointikriteerit on laadittu operatiivisen ammattityön osaamisen mittaamiseen eivätkä toimintaprosessien kehittämisen mittaamiseen.

Huippuosaajana toimiminen 15 osp

Tutkinnon osan tavoitteena olevaa huippuosaamista ei ole määritetty. Tämä jättää liikaa tulkinnan varaa käytännön toteutukseen, ja sen seurauksena eri aikana tai eri paikoissa tehtyjen opintosuoritusten vertailtavuus ei toimi.

Vain osa esitetyistä ammattitaitovaatimuksista on kytketty huippuosaamiseen, kun taas useat niistä ovat normaaleja ammattihenkilön taitovaatimuksia kuten esimerkiksi:

- kehittää osaamistaan ja työtapojaan
- toimii osana tiimiä ja jakaa osaamistaan muille
- ennakoii riskejä ja ilmoittaa työhön liittyvistä vaaratekijöistä
- varmistaa asiakasturvallisuuden
- työskentelee yrityksen laatuvaatimusten mukaisesti
- hyödyntää verkostojaan työssään

18.9.2020

Lisäksi tässä tutkinnon osassa monet esitetyt ammattitaitovaatimukset ovat enemmänkin arviointikriteerejä kuin ammattitaitovaatimuksia.

Huippuosaajaksi opiskelu on oman ammattiosaamisen syventämistä ja laajentamista, joten varsinainen ammatillinen sisältö tähän tutkinnon osaan tulee tutkinnon muista osista. Siksi tämän tutkinnon osan kytkeytyminen muihin ammatillisiin tutkinnon osiin tulisi määritellä, jotta eri aikana ja eri paikoissa tehdyt opintosuoritukset olisivat vertailukelpoisia.

Matalan osaamistason T1- T2 arviointikriteerit eivät vaikuta asianmukaisilta huippuosaajan ammattitaidon mittaamisessa.

Ilmastovastuullinen toiminta 15 osp

Tässä tutkinnon osassa monet ammattitaitovaatimukset ovat syy-seuraussuhteiden selvittämistä, toiminnan suunnittelua tai organisointia. Näiden taitovaatimusten sisällyttäminen operatiivisen tason ammattihenkilön työhön, johon ammatilliset perustutkinnot tuottavat osaamista, on usein haastavaa jopa mahdotonta. Sillä nämä tehtävät liittyvät taktisen tai strategisen tason suunnitteluun, ja ovat siten työyhteisössä yleensä asiantuntijoiden ja johdon tehtäviä.

Mikä on näiden ammattitaitovaatimusten suhde opiskelijan oman ammattialansa ammattitaitovaatimukseen? Esitetyissä ammattitaitovaatimuksissa ei ole määritetty, kuinka ja missä laajuudessa näitä vaatimuksia tulisi soveltaa ammattialan taitojen opiskelussa ja käytössä.

Tämän tutkinnon osan päätavoite on oman ammattialan toimintaprosessien ilmastovastuullinen kehittäminen, mutta esitetyt arviointikriteerit soveltuvat huonosti tällaisen kehitystyön arviointiin. Tämä johtunee siitä, että nämä arviointikriteerit on laadittu lähinnä operatiivisen ammattityön osaamisen mittaamiseen.

Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen 5 osp

OAJ edellyttää, että tämän tutkinnon osan ammattitaitovaatimukseen lisätään esityksestä nyt puuttuvat työpaikalla tapahtuvaan opiskeluun liittyvien toimijoiden (työpaikkaohjaaja, opettaja ja opiskelija) tehtävät, vastuut ja velvollisuudet. Nämä ovat työpaikalla tapahtuvassa opiskelussa hyvin keskeinen asia, ja työpaikkaohjaajan tulee olla näihin hyvin perehtynyt.

Oletuksena ja vaatimuksena on, että työpaikkaohjaaja on pätevä alansa ammattilainen. Säädösten mukaan (Laki ammatillisesta koulutuksesta 2017/531 72§) opiskelijalle tulee nimetä ammattitaidoltaan, koulutukseltaan tai työkokemukseltaan pätevä vastuullinen työpaikkaohjaaja. Koska usein käytännön ammattipätevyys saavutetaan vasta muutaman työvuoden jälkeen perustutkinnon suorittamisesta? OAJ esittää, että tämä tutkinnon osa sijoitetaan ammattitutkintoihin tai erikoisammattitutkintoihin.

18.9.2020

Työpaikalla tapahtuvan ohjauksen suunnittelussa ja palautteen annossa opetuksesta vastaavalla opettajalla on keskeinen rooli. Kuitenkaan ammattitaitovaatimuksissa ei ole tuotu esille työpaikkaohjaajan ja opettajan yhteistyötä ohjauksen suunnittelussa ja palautteen annossa. OAJ toteaa, että tämä on lisättävä ammattitaitovaatimuksiin.

Tästä tutkinnon osasta puuttuvat arviointikriteerit.

Palaute osaamisen osoittamisesta

Jotta näissä uusissa tutkinnon osissa näytöillä voidaan arvioida osaamista luotettavasti ja kattavasti, tulee näyttöjen perustua pitkäkestoisesti kerättyyn tietoon työtehtävien suunnittelusta ja toteutuksesta. Sillä näiden uusien tutkinnon osien osaamisessa pääpaino on pitkäjänteisessä työprosessin tai -projektin hallinnassa.

Palaute arvoperustakuvauksen sisällöstä

Esitetty arvopohja on selkeä, tasapainoinen ja kattava. Se vastaa hyvin yhteiskuntamme vallalla olevia arvoja ja tavoitteita. Arvoperustassa toimijoina ovat yksilöt, työelämä ja koko yhteiskunta. Jotta eri toimijat ovat tasapainoisesti esillä, ehdotamme seuraavia lisäyksiä tekstiin: Ensimmäisen kappaleen ensimmäinen lause muotoon: ”Ammatillisen koulutuksen tuottama osaaminen **uudistaa ja kehittää yksilöitä**, työelämää ja yhteiskuntaa.” Kolmannen kappaleen ensimmäinen lause muotoon: ”Ammatillinen koulutus perustuu työelämän osaamistarpeisiin ja tarjoaa kunkin **opiskelijan** tarpeisiin ja elämäntilanteisiin sopivia osaamisen kehittämisen tapoja.”

Palaute uudistuksen siirtymäajasta

Esitetty voimaantuloa aika on toimiva.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Olli Luukkainen
puheenjohtaja

Lauri Kurvonen
erityisasiantuntija